

Sử dụng phương pháp đóng vai trong dạy học tiếng Anh

Nguyễn Thị Nga*

*ThS, Học viện An ninh nhân dân

Received: 30/6/2023; Accepted: 17/7/2023; Published: 25/7/2023

Tóm tắt: Phương pháp đóng vai là phương pháp giảng dạy tích cực trong dạy học tiếng Anh, mang lại hiệu quả tích cực trong tạo hứng thú học tập cho sinh viên. Cần lựa chọn và chuẩn bị nội dung đóng vai cho phù hợp mục tiêu môn học. Đồng thời cần tổ chức đánh giá kết quả sau hoạt động đóng vai trong môn học với mục tiêu về kiến thức và kỹ năng cần đạt được của buổi học.

Từ khóa: Sử dụng; Phương pháp đóng vai; tiếng Anh

1. Đặt vấn đề

Có rất nhiều phương pháp dạy học tích cực hiện nay được sử dụng trong quá trình giảng dạy. Trong dạy ngoại ngữ nói chung và tiếng Anh nói riêng thì PP dạy học đóng vai luôn phát huy hiệu quả trong kích thích, tạo hứng thú học tập cho sinh viên, nâng cao chất lượng học tập. Trong giảng dạy ngôn ngữ Anh hiện nay thu hút được rất nhiều người học tham gia ở nhiều cấp bậc trình độ khác nhau, đồng thời có nhiều phương pháp được triển khai giảng dạy tiếng Anh hiện nay. Bên cạnh các phương pháp khác như: PP trao đổi nhóm, PP nêu và giải quyết vấn đề, PP dạy học dự án, PP thuyết trình v.v... thì PP đóng vai vẫn được sử dụng hiệu quả trong dạy tiếng Anh ở nhiều cấp độ, trình độ, đối tượng học khác nhau. Dạy học bằng phương pháp đóng vai là phương pháp dạy học dựa trên việc giao cho người học giải quyết một tình huống cụ thể thông qua đóng vai. Dạy học bằng phương pháp đóng vai là một trong các phương pháp dạy học chủ động, ngày càng được ứng dụng rộng rãi, là phương pháp dạy học cơ bản và tốt nhất để dạy về kỹ năng giao tiếp – một kỹ năng cần thiết và quan trọng để người học hoạt động được trong một tập thể, cộng đồng.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái niệm về phương pháp đóng vai

Đây là phương pháp tổ chức cho người học thực hành để trình bày những suy nghĩ, cảm nhận và ứng xử theo một vai giả định. Từ đó giúp người học suy nghĩ sâu sắc về một vấn đề bằng cách đứng từ chỗ đứng, góc nhìn của người trong cuộc, tập trung vào một sự kiện cụ thể mà người học quan sát được từ vai của mình.

Đóng vai là phương pháp tổ chức cho người học thực hành, “làm thử” một số cách ứng xử nào đó trong một tình huống giả định. Đây là phương pháp nhằm giúp người học suy nghĩ sâu sắc về một vấn đề

bằng cách tập trung vào một sự việc cụ thể mà các em vừa thực hiện hoặc quan sát được. Việc “diễn” không phải là phần chính của phương pháp này mà điều quan trọng là sự thảo luận sau phần diễn ấy.

PPĐV là phương pháp mà trong đó người dạy hoặc người học xây dựng kịch bản có nội dung học tập, yêu cầu người học đóng các vai diễn. Bản chất của nó là vai trò chủ đạo của người dạy trong việc biên tập nội dung dạy học thành kịch bản hoặc tình huống phù hợp để người học sử dụng kịch bản hoặc tự xây dựng kịch bản và nhập vai, lĩnh hội kiến thức, hình thành kỹ năng. Tuy nhiên, cần phải nhấn mạnh rằng, đóng vai có các hình thức phản ánh mức độ, yêu cầu và mang lại hiệu quả khác nhau. Do đó, dạy học bằng PPĐV không chỉ dừng lại ở việc đóng kịch. Bởi nó bao gồm việc xác định, lựa chọn kiến thức, xây dựng kịch bản, phân vai và thể hiện vai diễn. Điều quan trọng hơn là từ việc đóng kịch ấy rút ra bài học về nhận thức, thái độ và kỹ năng cho người học.

Vì vậy, có thể định nghĩa: PPĐV là phương pháp dạy học trong đó, người học thông qua hình thức đóng kịch, nhập vai vào những nhân vật trong kịch bản để thể hiện nhận thức, thái độ, hành vi ứng xử của những nhân vật, nhờ đó có thể thực hành, trải nghiệm và rút ra những kiến thức, thái độ và kỹ năng phù hợp, mang tính tích cực.

2.2. Sử dụng phương pháp đóng vai trong dạy học môn tiếng Anh

2.2.1. Điều kiện áp dụng

Để thực hiện phương pháp đóng vai trong dạy học cần bảo đảm một số điều kiện sau:

- Người học đã học hoặc tự học về nội dung chủ đề của buổi đóng vai, trên cơ sở đó các vai trong mới thực hiện được nhiệm vụ; các người học khác mới có thể nhận xét, trao đổi, rút kinh nghiệm, học tập được qua buổi đóng vai.

Vì vậy khi thực hiện buổi đóng vai cần báo trước

cho người học để chuẩn bị, ôn tập lại các kiến thức đã học.

- Nhóm học tập không quá đông để có thể quan sát, theo dõi được các vai đóng đầy đủ; tham gia thảo luận, rút kinh nghiệm qua buổi đóng vai.

- Giảng viên cần chuẩn bị trước cho buổi đóng vai, viết đầy đủ quy trình thực hiện dạy học bằng phương pháp đóng vai.

Lưu ý: xây dựng mục tiêu học tập buổi đóng vai phù hợp với mục tiêu học tập của bài giảng, nhưng không phải là sao chép lại mục tiêu học tập bài giảng mà là minh họa, bổ sung cho mục tiêu học tập bài giảng.

- Giảng viên nhất thiết phải có mặt đầy đủ, theo dõi, ghi chép để hướng dẫn thảo luận và tổng kết những điều học được qua buổi đóng vai.

2.2.2. Cách tiến hành buổi dạy học bằng phương pháp đóng vai

* **Viết bài giảng**

Khi viết bài giảng cần tiến hành theo các bước sau:

1) Xác định chủ đề

Đây là bước quan trọng nhất. Chủ đề phải nằm trong nội dung mà người học đã được học tập. Không thể thực hiện đóng vai với chủ đề mà người học chưa được học hoặc chưa có tài liệu, thời gian để tự học; Chủ đề phải có thể thực hiện được bằng phương pháp đóng vai; Chủ đề phát huy được ưu thế của phương pháp đóng vai là những chủ đề thể hiện được kỹ năng giao tiếp, thái độ, cách ứng xử giải quyết vấn đề.

2) Xác định mục tiêu học tập, lập kế hoạch về tình huống và vai.

Dựa theo chủ đề để xây dựng mục tiêu học tập; mục tiêu phải phù hợp với mục tiêu bài giảng nhưng phải cụ thể, bổ sung thêm cho mục tiêu bài giảng.

Xây dựng tình huống và vai đóng: tình huống phải rất cụ thể; vai đóng càng cụ thể bao nhiêu càng tốt. Các dữ liệu không phải tùy tiện đặt ra mà cần suy nghĩ, cân nhắc để thể hiện rõ mục tiêu học tập; nêu lên được nhiều vấn đề, khía cạnh để học tập.

Nêu trọng tâm về kiến thức, năng lực giải quyết vấn đề; nêu trọng tâm về kỹ năng giao tiếp, thái độ.

3) Giao nhiệm vụ cho các vai, cho người quan sát

Vai đóng phải cụ thể theo đúng mục tiêu học tập (người đóng vai “chính”, người đóng vai “phụ” phải thực hiện nhiệm vụ, công việc, động tác gì... trong các tình huống trên).

Người quan sát (các người học khác) được phân thành nhóm nhỏ (vài người). Mỗi nhóm được giao các nhiệm vụ cụ thể như: nhóm theo dõi nhận xét

vai “chính”; nhóm theo dõi nhận xét vai “phụ”; các nhóm theo dõi về kỹ năng giao tiếp, thái độ, kiến thức, năng lực giải quyết vấn đề...

4) Xác định thời gian đóng vai

Không nên quá ngắn, ngắn quá sẽ hạn chế trong việc thể hiện được mục tiêu học tập; chưa đủ để bộc lộ các ưu, nhược điểm. Cũng không nên quá dài vì sẽ loãng, thiếu tập trung.

Lưu ý: cần dự kiến thời gian thảo luận ngay sau buổi đóng vai. Thời gian thảo luận phải đủ để mọi người phát biểu, có thể nêu lên được đầy đủ các nhận xét, rút kinh nghiệm, đánh giá...

Để xác định thời gian đóng vai, có thể tham khảo ý kiến những người sẽ thực hiện vai đóng (họ sẽ đề xuất sau khi đã trao đổi, hội ý với nhau về dự kiến nội dung dựa theo nhiệm vụ được giao).

* Thực hiện đóng vai

1) Chuẩn bị, tạo không khí thuận lợi

- Bố trí không gian lớp thích hợp: Bàn ghế ngồi của vai đóng được kê ở giữa để mọi người quan sát thuận tiện. Bàn ghế của người quan sát (cử tọa) kê chung quanh sao cho thích hợp với nhiệm vụ được giao.

- Giảng viên cũng có một chỗ ngồi thích hợp để theo dõi được diễn biến chung, không làm ảnh hưởng đến các vai đóng.

- Tạo không khí: Thoải mái các vai đóng; Trật tự, tập trung.

2) Thực hiện đóng vai

Trước khi thực hiện đóng vai, giảng viên cần nêu rõ: chủ đề, mục tiêu học tập, giao nhiệm vụ cho các vai và người quan sát, xác định thời gian đóng vai.

Khi thực hiện đóng vai, các vai đóng hoàn toàn chủ động về nội dung và thời gian. Giảng viên không nên can thiệp, nhắc nhở làm mất tính chủ động, linh hoạt của vai diễn. Chỉ được ngừng thực hiện đóng vai khi kéo dài quá thời gian quy định nhiều, không còn thời gian để thảo luận sau đóng vai.

Để thực hiện đóng vai:

Vai đóng không cần thực hiện các kỹ xảo biểu diễn như trong đóng kịch, để gây mất tập trung vào nội dung.

Cần lưu ý thể hiện thái độ, phong cách trong giao tiếp nhất là với vai “chính”.

Cần bám sát mục tiêu học tập, nhiệm vụ được giao trong đóng vai, có ý thức cộng tác, hỗ trợ cho đóng vai.

3) Thảo luận sau đóng vai

Thảo luận sau đóng vai là rất quan trọng, đó là nội dung cơ bản của giảng dạy bằng phương pháp

đóng vai. Thực hiện thảo luận ngay sau khi đóng vai để người học còn lưu giữ được các nhận xét, quan sát qua thực tế buổi đóng vai.

Giảng viên điều khiển thảo luận sau đóng vai. Qua các vai đóng, người học nhận xét, thảo luận:

Về kỹ năng giao tiếp:

Có trình bày, giải thích rõ ràng, dễ hiểu không?

Các ngôn từ sử dụng có phù hợp cho vai “chính”, “phụ”... không?

Trong sử dụng ngôn từ cần lưu ý tránh việc trình bày như sách vở; dùng các ngôn từ khoa học khó hiểu, khó tiếp thu...

Về thái độ, phong cách:

Việc chào hỏi, cách xưng hô trong giao tiếp..?

Có thực sự tôn trọng, chú ý lắng nghe, giải đáp đúng yêu cầu của các vai đóng?

Về kiến thức:

Cách giải thích, hướng dẫn có đúng không?

Các biện pháp giải quyết nêu ra có phù hợp với lý thuyết, với nguyên tắc chung không?

Những điều có thể học tập rút kinh nghiệm qua đóng vai:

Cần bố trí, động viên để mọi người đều có thể phát biểu thoải mái. Khi có những nhận xét chưa đúng, chưa rõ, nên tiến hành trao đổi để có thể đi đến kết luận. Nếu nảy sinh những vấn đề cơ bản chưa thống nhất có thể để lại, tổ chức một buổi thảo luận nhóm riêng.

4) Nhận xét chung của buổi đóng vai

Cuối cùng, giảng viên có nhận xét về buổi đóng vai: Cần dựa trên kết quả thảo luận để có nhận xét chung. Tránh tình trạng áp đặt không phân biệt đúng, sai, cái nên, không nên làm. Nên nêu được những điều học tập và những điều cần rút kinh nghiệm.

Sau khi thực hiện buổi dạy học bằng phương pháp đóng vai, giảng viên cần kiểm định theo các nội dung chủ yếu sau:

Chủ đề của đóng vai có thích hợp với phương pháp đóng vai? Có phải đóng vai là phương pháp tốt nhất để thực hiện nội dung dạy học này không? Chủ đề của đóng vai có phù hợp với kiến thức và khả năng của người học?

Mục tiêu của đóng vai có phù hợp, bổ sung tốt cho mục tiêu bài giảng? Các mục tiêu được đề ra có đầy đủ, rõ ràng?

Tình huống và các vai đóng có thích hợp với chủ đề, mục tiêu học tập? Có tạo điều kiện để các vai đóng thể hiện được mục tiêu học tập? Có trình bày được nhiều thông tin cần thiết? Có đề xuất đến những vấn đề thiết thực, quan trọng của nội dung học tập?

Công tác chuẩn bị cho buổi đóng vai (nêu rõ chủ đề, mục tiêu học tập, giao nhiệm vụ cho các vai, người quan sát...).

Thực hiện buổi đóng vai, hướng dẫn thảo luận sau khi đóng vai...

* Phương pháp đóng vai, cần bảo đảm các điều kiện sau:

- Người học được chuẩn bị trước về kiến thức.

- Nhóm người học không quá đông.

- Giảng viên cần chuẩn bị trước và phải có mặt để theo dõi.

Lợi ích: học cách ứng xử thích hợp; học cách giải thích, thuyết phục; học cách ra quyết định và cách đảm đương nhiệm vụ.

Vai trò của giảng viên: chọn chủ đề thích hợp; xác định rõ mục tiêu học tập; nêu tình huống; giao nhiệm vụ cho từng vai, cho người quan sát; hướng dẫn thảo luận sau đóng vai; tổng kết (nhận xét từng vai, người quan sát theo mục tiêu học tập đã xác định).

3. Kết luận

Tóm lại, phương pháp đóng vai là phương pháp dạy học tích cực, phù hợp với giảng dạy môn tiếng Anh hiện nay. Trong quá trình triển khai phương pháp giảng viên cần phát huy vai trò tổ chức, điều khiển, đánh giá kiến thức trong hoạt động đóng vai để giúp sinh viên nắm được kiến thức, rèn luyện kỹ năng và khả năng ngôn ngữ của mình. Lựa chọn chủ đề đóng vai cho phù hợp và không đi sâu vào chi tiết nghệ thuật trong các vai diễn, cần tập trung đi sâu để lĩnh hội tri thức và rèn luyện kỹ năng môn học là chính. Cần xác định buổi học đạt được các nội dung gì khi tổ chức phương pháp đóng vai trong bài giảng.

Tài liệu tham khảo

[1] Ngô Tử Thành, 2008. Giải pháp đổi mới phương pháp giảng dạy ở các trường Đại học ICT hiện nay. Tạp chí Khoa học, Đại học Quốc gia Hà Nội, Khoa học Xã hội và Nhân văn, 24(2008), tr. 237 – 242.

[2] Nguyễn Văn Ninh, 2014. Vận dụng phương pháp đóng vai trong dạy học Lịch sử ở trường trung học phổ thông nhằm phát triển toàn diện học sinh. Tạp chí Giáo dục, Số 334, tháng 5/2014, tr. 45-47.

[3] Mai Thị Kim Chi (luận văn thạc sĩ), 2014. Vận dụng PP đóng vai trong dạy học Lịch sử Việt Nam (thế kỷ X – giữa thế kỷ XIX, Lớp 10, THPT – Chương trình chuẩn). Đại học Giáo dục, Đại học Quốc gia Hà Nội.

[4] Lê Thị Ngọc Hà (luận văn thạc sĩ), 2015. Sử dụng phương pháp đóng vai trong dạy học tiếng Việt để rèn kỹ năng nói cho học sinh lớp 2. Trường Đại học Sư phạm Hà Nội 2.